

Dahls Radio

En firmakrønike

Fortalt af Per Rasmus Møller

Grenaa's klokkenist Per Rasmus Møller har flere gange tidligere taget læserne med på en tur tilbage til en tid, hvor radio og fjernsyn ikke var hvermandseje og hvor de medier, vi i dag regner for selvfølgeligheder endnu kunne vække forundring i den danske befolkning.

Denne gang gælder det en af de fire radiohandlere, Dahls Radio, der sammen med de tre øvrige – Markus Radio, J.P. Radio samt Eskildsen & Sørensen - tegnede billedet i Grenaa. Det var for godt et halvt århundrede siden, hvor forfatteren selv var en del af det hele som lærling hos Markus Radio på Østergade.

Af de fire radiohandlere, der betjente borgerne i Grenaa om omegn fra 1950-erne og de næste årtier frem, var Dahls Radio en af de førende. Det var i en tid, hvor forholdet til kunderne var præget årelang tillid, og hvor ingen kunne drømme om at henvende sig til konkurrenten, selvom der var en flad femmer at spare på et nyt fjernsyn.

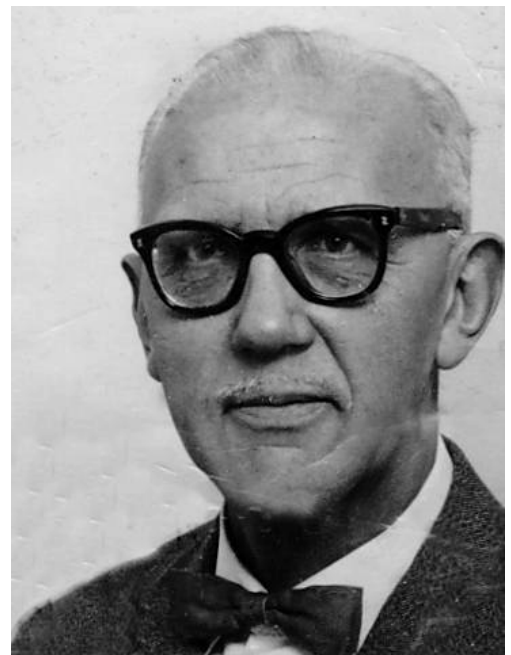
Tilmed havde Dahls Radio et tilbud, som ingen af de øvrige forhandlere kunne hamle op med. Her var det nemlig ikke kun den musik, der strømmede ud af højttaleren, der røg over disken, men også den, der krævede egentlige musikalske færdigheder, som når det drejede sig om en ny violin, en harmonika, en trompet, et klaver eller et andet musikinstrument. Også alt i strenge, harpiks til violinen, et plekter til mandolinen og andet tilbehør var firmaet leveringsdygtigt i. Det var dog ikke musikinstrumenterne, der fik kasseapparatet til at ringe fleste gange. Måske udgjorde de højst 10 % af den samlede omsætning.

Jens Dahl var født i Råby den 30. december 1903. Det lå ikke i kortene, at han skulle skabe sig en fremtid inden for radiobranchen. Det blev da også inden for købmandshandel han gjorde sin første handelserfaringer, først i en købmandsforretning på Hadsten-egnen og senere i Helstrup ved Randers. Jens Dahl kom derefter til Grenaa, hvor han i en periode var ansat på Grenaa Dampvæveri, der dengang var byens store arbejdsplads.

Lysten til handel lå ham imidlertid i blodet, og i 1941 startede han egen forretning med handel med radio og grammofonplader. De første ni år havde forretningen til huse i Lillegade 31.

Årene under krigen var vanskelige. Her var Jens Dahl ikke ene om buddet, idet der sidst i 1930-erne var ikke mindre end syv forretninger i Grenaa, der handlede med radio. Det var: Cykle- og Radiohandler Fink-Jensen, Torvet 8; I/S C. M. Bilde Sørensen; Axel Meier Lillegade 1; Cykle- og Radiohandler A. Jacobsen Søndergade 4; Cykle- og Radiohandler M. Skødt Rasmussen Bredstrupvej 1; Den nye Cykle- og Radioforretning Søgade; Cykle- og Radiohandler A. M. Jensen Søndergade 14.

Radioforhandler Jens Dahl, der fra 1941 og til et godt stykke op i 1970-erne drev radiohandel i Grenaa. Øvlesen foto.

Ikke alene var der mange om buddet, men samtidig betød krigen, at der ikke var meget at handle med. Nye radorør var nærmest ikke til at opdrive. Af denne grund producerede radiofabrikanterne såkaldt kolde radioer, for dog at holde gang i produktionen. Dvs. radioer uden radorør. Dem måtte kunderne selv fremskaffe ad alternative kanaler for at få liv i kassen. Knapheden på nye apparater blev ikke bedre af, at de fabrikker, der arbejdede for besættelsesmagten gentagende var udsat for sabotage. Sådan gik det f.eks. for Always-

Annonce i Grenaa Folketidende. Året er 1943.

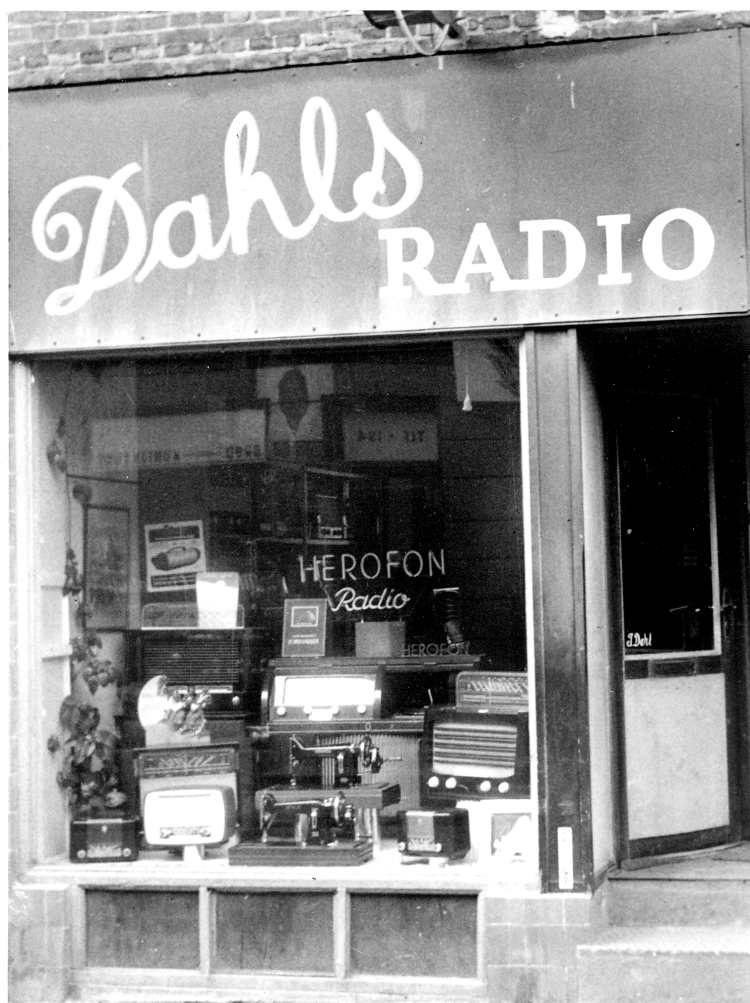
Under krigen skiftede mange radioen ud, fordi de ældre modtagere ikke var egnede til at modtage de danske udsendelser over den engelske BBC. Der skulle nemlig en radio med knivskarp adskillelse af stationerne til for at udelukke de tyske støjsendere, der hylede med på samme bølgelængde.

Efter krigen fik fabrikkerne så småt gang i produktionen igen, og hen mod slutningen af årtiet kom der en helt række nye modeller på markedet. Der var mange fabrikater at vælge imellem: Linnet & Laursen, Bang & Olufsen, Always, TO-R, Philips, TIK og Neutrofon for blot at nævne nogle få. En af de fabrikker, som Dahl i særlig grad aftog varer fra, var Herofon-fabrikken i Horsens. Fabrikken, der var grundlagt i 1928 af Ove Hede-Nielsen, ekspanderede betydeligt og var op igennem 50-erne og 60-erne landets største producent af radio og fjernsyn.

Det store opbud af nye modeller førte et pladsproblem med sig, og i 1950 rykkede Dahl teltpælene op og flyttede virksomheden længere op mod Torvet til en ny større butik. Adressen var nu Lillegade 4.

fabrikken i København, der den 27. marts 1945 røg i luften ved sabotørers hjælp. Også Bang & Olufsen i Struer blev nærmest jævnet med jorden. Det var dog ikke, fordi fabrikken arbejdede for tyskerne, tværtimod. Udåden skyldtes en hævnaktion fra tysk side udført af det såkaldte Schalburgkorps. Det skete den 14. januar 1945.

Manglen på nye apparater betød, at det hovedsagelig var brugte apparater, der gik over disken. Apparater der var opkøbt og istandsat på værkstedet. Dahl var ikke selv tekniker. Derfor indledte han et samarbejde med radiotekniker Harald Eskildsen, der senere fik sig en anden makker og grundlagde firmaet Eskildsen & Sørensen.

Dahls Radio mens forretningen lå i Lillegade 4. I butiksrudden spejler facaden sig fra butikken på den anden side af gaden. "Brød - Konfektur" står der foruden Tlf. 184. I udstillingen indgår foruden et udvalg af tidens radioapparater også et par symaskiner. Foto fra 1950-ernes begyndelse.

De var i de år, fjernsynet gjorde sit indtog i de danske hjem. Til at begynde med var efterspørgslen på nye apparater ganske beskeden, i hvert fald i Jylland, men da først Søsterhøjsenderen syd for Aarhus begyndte at sende, kom der rigtig fart over feltet. Den gik i luften første gang den 14. maj 1956.

Et kig ind i den nye butik på Torvet 4 lige efter åbningen i 1958. Fjernsynene i højre side er fra Herofon-fabrikken i Horsens, der nu havde taget navneforandring til Arena. Bemærk lykønskingsbuketterne og det kunstfærdigt udformede loft, der var lavet af tynde udspændte tråde. På hylden i venstre side ses nogle af de harmonikaer, der også var en del af varesortimentet.

Et kig i modsatte retning. På hylden øverst i højre side ses nogle violiner foruden en mandolin. Bemærk den karakteristiske reklame for Folmer Mors's forretning, der anes gennem butiksrudden.

I efteråret 1958 foranstaltede de handlende i Grenaa en stort anlagt messe i Grenaaahallen. Her ses en del af udstillingen fra Dahls Radio. Foruden de mange grammofonplader – de fleste af plademærket TONO – ses en række nodehæfter, bl.a. med musik af H.C. Lumby. Det hørte også med til en velassorteret forretning. Radioerne i forgrunden er fra UNICA-fabrikken i København, mens dem i baggrunden er fremstillet i Aalborg. SP-Radio hed den store nordenfjords radiofabrik, der senere hen endte med kun at producere radioer til handels- og fiskerflåden.

I 1958 flyttede firmaet igen, efter at Jens Dahl havde købt ejendommen Torvet 19 af urmager Jens Vester. I den gamle butik på Lillegade flyttede Markus Radio ind og havde til huse her midlertidigt, til den nye biografbygning stod klar. På Torvet indrettede Dahl nu en fuldt ud moderne og veludrustet radio- og tv-forretning. Det ser ud, som om handlen med symaskiner var indstillet på dette tidspunkt, men i hvert fald var musikinstrumenterne stadigvæk en del af vareudbuddet.

Den 1. november 1966 fejrede firmaet 25 års jubilæum. Dagbladet Djursland var på pletten med et portræt, hvorfra følgende er hentet:

Radio

reparation

Vi klarer ethvert problem
— og vi klarer det grundigt.

Dahls Radio

Torvet . Grenaa . tlf. 341

Annonce for reparationsværkstedet. Det slagkraftige slogan benyttede Dahls Radio sig af igennem mange år.

"Paa bølgelængde med Grenaa i 25 aar.

En af de mænd, hvis opgave, det har været at være paa bølgelængde med Grenaa-egnen i 25 aar, er radio- og TV-forhandler Jens Dahl, Torvet 19, Grenaa. Han kan tirsdag den 1. november fejre 25-aarsdagen for sin indtræden i denne branche, og selv om krystalapparaternes og høretelefonernes tid vel nok var et overstaet stadium, da han startede sin forretning, tør det siges, at man netop paa dette omraade har været tvunget til at følge med en udvikling af en rækkevidde, som de færreste havde forestillet sig.

Jens Dahl har forstaaet at indpasse sig efter den nye tids krav. Han er velanskrevet i branchen og har vundet sig en betydelig kundekreds med aarene. Personlig er han en behagelig og venlig mand, stilfærdig og hyggelig af natur, og den fritid hans forretning levner ham, har han dyrket adskillige interesser, bl.a. bridge, som har bragt ham mange gode stunder. Der er sikkert adskillige, der har siddet overfor ham ved bridgebordet.”

Torvet 19 hvor Dahls Radio havde til huse fra 1958 og frem til lukningen i 1985. På antennemasten ses antenner til Søsterhøjsenderen på kanal 8 foruden til FM-radio og allerøverst til svensk fjernsyn, der under gunstige forhold også kom på skærmen i Grenaa. Ved siden af Dahls butik holdt urmager Ellermann til. Bag Søren Kanne anes en frisørsalon, hvor Ellemann senior førte saksen. Naboejendommen til højre kom senere til at huse Dagbladet Djursland.

Det var også Dahls Radio, der lattede mig for en del af konfirmationspengene, da jeg i november 1964 investerede i en brugt radio. Der må have været en pause i ekspeditionerne, da jeg entrede butiksdøren, for Dahl var i gang med dagens avis. Rygende på en stor cigar tog han imod i butikken for at tage mig ud bagved, hvor værkstedet lå. Her stod vidunderet øverst på en hylde sammen med andre brugte modeller. Det var en flot cremefarvet Herofon Bambino i bakelitkabinet med to bølgeområder; lang- og mellembølge. Prisen var 175 kroner. Radioen var ikke større, end at jeg sagtens kunne have den med under armen med toget hjem til Hyllested. Det var ikke just vellyd, der prægede den model. Med en oval højttaler på størrelse med en skive rullepølse, manglende den

Herofon Bambino af samme model, som den, jeg i 1964 købte brugt hos Dahls Radio for 175 kr. Modellen var i 1958 fremstillet på Herofon-fabrikken i Horsens og kunne modtage på lang- og mellembølge. Den havde kostet 295.- fra ny.

enhver form for de dybe toner, der hørte med til god radiogengivelse. Men flot var den. Og så var der tre måneders garanti.

Da Grenaa Gymnasium blev indviet den 17. september 1963, var Dahl på pletten og lavede en båndoptagelse af festtalerne. Det resulterede i et takkebrev fra Johannes Hoffmeyer med denne ordlyd: *Må jeg på Grenaa Gymnasiums vegne bringe Dem en hjertelig tak, fordi De så venligt har foræret skolen båndoptagelsen fra indvielsen den 17. september sidste år. På den måde vil vi have et varigt minde om den store dag.* Et varigt minde blev det dog ikke til, eftersom båndet ikke har kunnet spores.

Firmaets førstemand var igennem mange år Hermann Feidenhansl. Feidenhansl var – som navnet kunne antyde – sønderjyde og kom fra Tønder, hvor faderen havde en radioforretning. Imidlertid døde faderen tidligt. Så tidligt, at moderen ikke mente, at den uge Hermann var gammel nok til at overtage forretningen. Den blev vistnok afhændet. Fra tiden i Tønder har jeg i et gammelt tidsskrift fra 1947 fundet hans navn i forbindelse med, at han ansøger om medlemskab i Eksperimenterende Danske Radioamatører – EDR. Adressen i Tønder dengang var Ribe Landevej 16. Han blev optaget og fik som medlem nummer 3036.

Hermann Feidenhansl var enten udlært eller havde arbejdet på Bang & Olufsen i Struer. Han var let genkendelig med sit flot tilbagestrøgne hår og sin hvide kittel, hvorfra der op af brystlommen strittede et udvalg af kuglepenne klar til at nedskrive kundernes ønsker. Tilmed kunne han ikke løbe fra sin opvækst i grænselandet, hvorfra han taget den herligste sønderjyske dialekt med sig. Den lød noget fremmedartet i forhold til det lokale tungemål i Grenaa.

Igennem årene blev der udlært ikke så få radiomekaniklærlinge hos Dahls Radio. En af dem var Ebbe Bonde Hansen fra Hyllested, der blev et kendt ansigt i den lokale beatgruppe The Jesters. Han fik senere egen radioforretning i Langå. Ebbes forgænger som lærling var Niels Udsen.

Et af de sidste billeder af Dahls Radio. Til venstre ses Dagbladet Djurslands udstillingsvindue, hvor man ganske gratis kunne læse dagens avis. Butikken Sy og Strik blev drevet af Jens Dahls hustru Maja. Allerøverst havde advokat A. Kirstein Pedersen sin praksis.

Den sidste lærling Jens Dahls nåede at trykke svendebrevet i hånden, var Søren Holck, der fortsat er en uundværlig medarbejder hos Expert Radio i Nørregade. Han husker sin læretid hos Dahls Radio ganske tydeligt. Da Søren Holck var en ung mand med mangesidige talenter, fik han overdraget ikke så få opgaver, der absolut intet havde med faget at gøre. En af opgaverne var at tage vare på hundenes efterladenskaber foran butikken. En anden var at svinge fejekosten både i gården og til gaden. En tredje var at sørge for, at græsplænen ved på Dahls landsted i Laen altid var veltrimmet. Medfødte færdigheder med hammer og sav blev også udnyttet.

Det skete i en periode, hvor den unge lærling det meste af dagen holdt til i hobbyrummet i kælderen under butikken, hvor tiden henslæbte sig med fremstilling af trækasser til opbevaring af radio- og tv-komponenter på værkstedet. Arbejdet havde med lidt god vilje perifert med radio at gøre, men det var ikke lige det, en ung mand med længsel efter at få fingre i teknikken gik og drømte om. Det var også lærlingens opgave at stå for vask af vognparken lørdag formiddag, hvor arbejdsdagen strakte sig til middag. Og der var vel at mærke ingen automatisk vaskehal i Grenaa dengang. At lærlingene før i tiden blev sat til lidt af lidt af hvert, var der intet usædvanligt i. Sådan var det overalt. Også der, hvor jeg var.

Midt i 1970-erne solgte Jens Dahl firmaet til sin førstemand, der i årene fremover drev firmaet videre efter samme retningslinjer. Dahl var da godt 70 år. I 1985 havde Dahls Radio sin sidste åbningsdag. Årsag til lukningen var - så vidt jeg har kunnet få oplyst - svigtende helbred. Herefter var der kun tre radioforhandlere i byen: Expert Radio, Nørregade, J.P. Radio, Søndergade og Steff Radio i Lillegade.

Jens Dahl og hustruen Maja fik efter et langt liv deres sidste hvilested på kirkegården ved Åstrupvej i Grenaa lidt syd for indgangsdøren til kirkegårdskapellet. Jens Dahl levede fra 1903 til 1988, mens Maja Dahl, der var født i 1908 levede til 2002.

Det er mit håb, at disse linjer kan bidrage til at fastholde en tid, hvor handelslivet i Grenaa var mindst lige så broget som i dag, en tid, hvor byen kunne brødføde hele fire radioforretninger. En tid, hvor kunderne var trofaste og år ud og år lagde handelen det samme sted, købte deres kød hos slagteren, kaffen hos købmanden, brødet hos bageren, og radioen hos radioforhandleren.

